

dine relaxavit. Non idcirco mollioribus stratis **1429** incubuit, nec cibi aut potus qualitatem mutavit in melius. Imo vero multo nunc magis sollicitus ad Domini jam pulsantis ingressum quantum temporis supervixit, mentem semper reduxit a corpore, sola cogitans ad quæ ibat, oblitus omnium quæ linquebat.

21. Aderat mensis jam quartus, et aurum Christi purissimum tribulationis caminus satis probaverat. Dignus ergo per omnia in æternos. Domini thesauros reponi, Kalendis Novembris præsul sanctissimus migravit a corpore, sepultusque est magnifice, cum multa ordinum frequentia, in monasterio S. Joannis Baptistæ, quod ipse a fundamentis construxerat, ibique ad Deo serviendum assidue collegium instituerat monachorum. In cujus exsequiis angelos astilisse quicumque aderant persenserunt, tam in- **B**sueta repente perfusi fragrantia, ut ei nullam prorsus terrenam gratiam compararent. Sed et ibidem signorum ostensa consolatio, cunctorum qui de Pastoris sui dolebant absentia, tersit mœrorem. Nam nati sunt ipsa die ad ejus tumulum cæci duo, ægri complures. Nec sequentibus quidem usque ad ætatem nostram temporibus in ipso loco divina munera cessavere, ad animarum et corporum pertinentia sanitatem. Datur hic fideliter petentibus remissio peccatorum, datur languentibus optatum remedium, datur egentibus præsentis vitæ subsidium.

22. Hic ostensum est per præsentis patroni merita tam grande miraculum, ut merito plusquam miraculum nominetur. Nam, si est miraculum extinctum lumen oculorum reparari, plus esse patet miraculo, ubi nunquam fuerunt, oculos ipsos creari; **C** et si est cæcus qui habens oculos caret visu, qui ipsis caret oculis, plus est quam cæcus. Homo igitur plus quam cæcus, sed fide illuminatus præclara, ut rei exitus approbavit, ad sancti sepulcrum multo tempore, precibus assiduis et devotis supplicationibus incumbens, in quo tanta naturæ novitas apparebat, ut nec orbes haberet, nec locum, sed quod

A monstro **1430** simile videatur, a superciliis facies plana descenderet. Undique multi ad hoc spectaculum confluebant, ut tanto latius manaret postmodum inauditæ fama virtutis, quanto prius ubique tanti monstri novitas neminem letuisset. Hic ergo dum incessanter precibus pulsat sanctum, ante ipsius corpus repente oculos invenit et visum; et quod illi abstulerat naturæ defectus, divinæ gratiæ, per sancti merita, reparavit effectus.

23. Hoc potissimum in fine operis velut epilogum idcirco posuimus, ut quia ultimum recitatur, primum occurrat memoriæ, cum nulla superjectæ narrationis mole sit obrutum. Ex quo utique vel solo constat id ad quod scilicet tota hujus laboris nostri spectat intentio, quam bene summo Domino serviat, et quam nihil ait desperandum fideli, quandoquidem divinæ gratiæ etiam naturæ impossibilitas non obsistit, per Christum Dominum nostrum; qui cum, etc.

24. Ego Marbodius indignus archidiaconus Andegavensis Ecclesiæ, Vitam B. Licinii episcopi descripsi et recognovi, rogatu canonicorum ejusdem Ecclesiæ. Unde mihi illi pro laboris mei mercede promiserunt et dederunt partem, et communionem orationum et benefactorum, quæcunque in ipsa Ecclesia sicut omni tempore et singulis diebus, dum vixero, unam Collectam in missa matutinali, *Deus qui justificas impium*; post obitum vero meum, totum servitium quod sit pro uno canonicorum in orationibus et missis, et per singulos annos commemorationem anniversarii mei facere, sicut unius canonici. Insuper omnibus et singulis diebus, præter festos dies, usque ad finem sæculi, cantare mihi post Primam, dum vadent in capitulum, psalmum *De profundis*, cum capitulo, *Requiem æternam*, et Collecta, *Absolve, Domine*. Hujus conventionis inter me et canonicos, sit dominus meus S. Licinius mediator et testis, et sponsor. Amen.

MONITUM AD VITAM S. ROBERTI

Primi abbatis Casæ-Dei a Marbodo episcopo Redonensi editam.

1431-1432 Quod de hac Marbodi lucubratione præfaremur, nihil oportunitus consuimus quam quod ad illam elucidandam præfati sunt nostri sodales R. P. D. Jo. Mabillon et Theodoricus Ruinart Actorum sanctorum ordinis sancti Patris nostri Benedicti, sæculo vi, parte II. p. 483. Sic autem habent illorum Observationes præviæ.

« Tanta fuit beati Roberti apud omnes sanctitatis opinio, ut paulo post ipsius mortem de festivitate in ejus honorem instituenda, publicoque cultu ei exhibendo actum fuerit. Ea fuit ejus describendæ vitæ occasio: quam provinciam in se suscepit Geraldus de Venna Casæ-Dei monachus, quique utpote beati viri capellanus rebus gestis ac miraculis ab eo patratis præsens ut plurimum interfuerat. Id ex altera (71). Vita ejusdem sancti ediscimus, in qua hæc leguntur verba distinctione 2, cap. 6. » Geraldus de Venna discipulus et capellanus beati Roberti vitam et miracula ejusdem descripsit, etc. « Is vero Romam adiit, ac recitatis coram summo pontifice ac cardinalibus beati Roberti virtutibus impetravit ut ejus sanctissimi viri festivitas celebraretur.

(71) Illa est quam Bernardus composuit, et Tripartitam nuncupavit, quæque in Actibus præfatis SS. Ord. S. Benedictini hanc immediate consequitur.

Verum etsi in hac Geraldii lucubratione nihil nisi certum et indubitatum haberetur, aspicit tamen nonnullis quod *difficili ac proluxo stylo* exarata, ut ait Marbodus, tælium legentibus pareret. Quare ipse Marbodus, abbatis et monachorum Casæ Dei suasu, ad alteram concinnandam, vel potius ad eam quæ jam scripta erat, in meliorem te comptiorem formam revocandam manum admovit, quam cum uno libello comprehensam ad Casæ Dei monachos transmisisset, ita

placuit abbati Marbodi opus, ut statim eum *frequentibus petitionibus*, ut ipse Marbodus loquitur, coegerit ad idem de secundo Geraldii libello præstandum, qui de beati Roberti virtutibus inscriptus erat. Abbatis desiderio satisfecit Marbodus tunc Andegavensis archidiaconus, qui postmodum Redonensis episcopus factus est, eidemque abbati libellum hunc singulari epistola, quæ operi præligitur, nuncupavit. At variant codices in hujus abbatis nomine designando, quem nempe alii Stephanum, alii vero Seguinum appellant. Erroris occasionem præbuit prima utriusque nominis littera S quæ cum in vetustioribus codicibus sola exstaret, ab his in Stephani, ab istis vero in Seguii nomen traducta est, quod uterque abbatis Casæ Dei munus vivente Marbodo obtinuerit. Verum si quis rem paulo accuratius investigare velit, facile reperiet Seguii nomen esse retinendum. Quamvis enim Stephani nomen plerique codices manuscripti exhibeant, vetustiores tamen indicant Seguinum, qualis est codex Sanctæ Mariæ de Brethio in Picardia, quem penes nos habemus. Idem haberi in veteri codice Sancti Cypriani Pictaviensis nos monuit noster Petrus Laurentii, qui nobis multas ad hanc Vitam observationes suppeditavit. Favet Bernardi (Casæ Dei scilicet monachi) testimonium. Is enim distinctione secunda libri Tripartiti diserte tradit Marbodum archidiaconum beati Roberti Vitam ad meliorem formam revocasse, ubi de visione Radulfi cujusdam loquens sic habet: *Hanc archidiaconus Andegavensis Magister Marbodus, postea Redonensis episcopus in secundo libro retulit, quem de miraculis scripsit beati Roberti.* Et quidem epistolæ nuncupatoriæ stylus episcopum abbati loquentem non sapit. Si vero Marbodus, adhuc archidiaconus, hanc Vitam scripsit, necessario inferendum est eam Seguii, non Stephano fuisse nuncupatam. Nam Stephanus an. 1108, abbas Casæ Dei electus est, duodecim scilicet annis, postquam Marbodus sedem Ithedonensem conscenderat. Is enim anno 1086 episcopus factus est.

Ita editores Actuum supra laudatorum de hac Vita S. Roberti a Marbodo concinnata, qui et plures alias a variis auctoribus ibidem asserunt fuisse compositas, quo brevitatis gratia lectorem id expendere studiosius cupientem remittimus. Ibi autem pag. 184 erudite omnino discutiunt quo anno sanctus Robertus obierit, quem annum Christi millesimum sexagesimum septimum fuisse invictis probant argumentis, quæ hic transcribere lectori forte lædium peperisset.

VITA SANCTI ROBERTI

ABBATIS CASÆ DEI,

AUCTORE MARBADO EPISCOPO REDONENSI.

PROLOGUS AUCTORIS.

1433-1434 1. Vitam beati Roberti quam ex A discipulis ejus quidam (72), veraci quidem, ut credimus, sed difficili ac prolixo stylo narravit, simplici et brevi oratione, juvante Deo, tentabimus explicare; quatenus et brevis narratio lædium pellat, et simplex elocutio facilem intellectum admittat. Non quod illius scriptoris ingenio aliquid derogemus, sed quia illorum, qui nobis hoc imponunt negotii, religioni et auctoritati plurimum prærogamus, quos quidem ad hoc jubendum ratio videtur traxisse. Nam cum Gesta sanctorum ob hoc litteris mandentur, ut omnium legentium, vel audientium ad imitandum accendatur intentio, curandum est summopere scriptori ut, in quantum fieri potest, nullius excedat capacitatem, quod ad omnium spectat utilitatem. Alioquin totum negotium debito sine frustratur, si quos ad audiendum gratia rerum invitat, odiosa litteræ difficultas excludat; aut quos littera utunque admittit, supervacua prolongatio languidos reddat. Quapropter nec inusitatis aut peregrinis dictionibus operam dari, nec diversis explicationibus convenit lectionem extendi. Neque enim timendum est, ne paupertas orationis divitias rerum exhauriat, cum potius sit sperandum linguæ pau-

peris indigentiam rerum largitate ditandam in tam scilicet honesto genere causæ, ubi si omne velamen auferatur materiæ, dignitas se tuetur.

2. Lectoris igitur benevolentiam et attentionem pariter invitamus, tanto videlicet majorem adepturi mercedem, quanto pluribus, Deo cooperante labor noster placuerit. Proderit enim quibus placebit, sed et nobis valde placebit quod proderit; sique labor noster fiet alieni causa profectus, et alienus profectus nostræ causa mercedis. Nos autem curabimus pro viribus omnino ut placeat brevitati, ut diximus, operam dando, non qua necessaria defraudemus, sed qua superflua rescindamus; dando etiam operam lenitati, non qua materiæ dignitas minuatur, sed qua facultas intelligentiæ conferatur. Quod si etiam parum accurata legentibus displicebit oratio, placeat saltem prompta scribentis devotio; placeat veritas relationis, placeat recens memoria sanctitatis. Nam licet in quocunque tempore bene gestorum fidelibus sit grata recordatio, vehementius tamen afficit auditorem, quod velut sub oculis positum, præbens probatio suspitione falsitatis absolvit. Nunc quoniam de his satis est, ad narrationem veniamus.

(72) Scilicet Geraldus et Venna, monachus Casæ Dei.